

O VANNASTAVNIM AKTIVNOSTIMA VOJNIKA

U »*Vojnom delu*« broj 3 od 1964. god. objavljen je članak majora Bogdana Kneževića »Aktivnosti vojnika u slobodnom vremenu«, u kome autor argumentovano analizira aktivnosti vojnika u popodnevnom vremenu i iznosi mišljenja koja su od izuzetnog značaja za unapređenje ove delatnosti u jedinicama. Po svojoj zanimljivosti i aktuelnosti od posebnog su interesa: naziv, sadržaj i oblici tih aktivnosti, uloga i mesto pojedinih organa i načina planiranja i sprovođenja tog rada.

Zbog složenosti i delikatnosti problema korisna je i neophodna svestrana diskusija i šireg kruga starešina. Stoga razmatranje o ovom napisu predstavlja samo mali prilog diskusiji o ovom pitanju.

Komande, rukovodstva i organizacije SKJ sve se češće pitaju šta da urade pa da vojnik postane još snažniji činilac u celokupnom životu jedinica i kako ga aktivirati u obuci i van nje, u njegovom slobodnom vremenu. Preduzima se niz mera i čine znatni naponi da se poveća aktivnost i učešće vojnika u svim delatnostima, počev od političkog obrazovanja i vaspitanja, stručne obuke, pa do delatnosti kojima se bavi u slobodnom vremenu. Ovakva nastojanja uslovljena su našim gledanjem na budući rat i odbranu zemlje, koja računa sa određenim kvalitetom vojnika, kao i savremenom nastavom koja nameće potrebu aktivnog učešća vojnika u nastavnom procesu.

U vezi sa ovim došlo je i do promene u gledanjima na slobodno vannastavno vreme vojnika. Starešinama i komandama nije više sporedno da li će se i čime vojnik baviti kad je slobodan. Oni nastoje da se za to vreme pripremi veći broj raznovrsnih i korisnih sadržaja u kojima će vojnici učestvovati prema željama i sklonostima, da ta aktivnost van nastave bude zabavna i korisna, starešine ulažu napore da ta delatnost bude organizovana na principu samoopredeljenja i učestvovanja vojnika u onim aktivnostima za koje imaju najviše interesovanja i sklonosti, imajući pri tom u vidu da je krajnji cilj svih aktivnosti učvršćivanje vojne organizacije i dalje jačanje naših oružanih snaga. Većina komandi ide za tim da vannastavne aktivnosti obuhvate šire područje, tj. sve one delatnosti kojima se vojnici bave, ili kojima mogu da se bave u slobodnom vremenu, počev od opšteg i stručno-tehničkog obrazovanja pa do sportskih aktivnosti, zabave, razonode, korisnih društvenih igara i slično.

Praksa je istakla potrebu da se u rešavanju ovog pitanja prvo stvore uslovi koji bi omogućili vojnicima da sami vrše izbor i da se opredeljuju za one delatnosti koje ih najviše interesuju, a koje su korisne za njih i armiju. Uslovi omogućavaju da vojnici sami budu pokretači, organizatori

i glavni nosioci tog rada. Ovakva orijentacija već je doprinela da slobodno vreme u jedinicama bude raznovrsnije, interesantnije i racionalnije iskorišćeno, što se pozitivno odrazilo i na moralno-političko stanje, vaspitanje vojnika, a i odnose u jedinici. Tamo gde je slobodno vreme ovako organizovano smanjen je i broj prestupa i disciplinskih kazni.

Svestrani razvoj ličnosti vojnika, kakav je potreban našoj armiji, može se ostvariti samo ako je u tom pravcu usmeren njegov celokupan život i rad za vreme boravka u armiji. Vannastavne aktivnosti u tome imaju veliku ulogu. One pomažu razvijanju inicijative i aktivnosti svakog vojnika, proširuju postojeća i omogućuju sticanje novih vojnih i političkih znanja i opšte kulture. One znatno doprinose i sportskom vaspitanju, rasonodi, psiho-fizičkoj rekreaciji vojnika, njegovom prilagođavanju na uslove života i rada u jedinici, međusobnom zbližavanju, razvijanju drugarstva i drugih pozitivnih osobina. Pored ovog, one pomažu da se postignu i što bolji rezultati u obuci, moralno-političkom jedinstvu, borbenoj gotovosti jedinica i podigne politička i društvena svest vojnika.

Vannastavne aktivnosti doprinose i razvijanju inicijative i smisla za saradnju, pružaju mogućnosti da se zadovolje posebni pozitivni interesi i sklonosti, kao i potrebe za aktivnim stvaralačkim delovanjem i odnosom u društvenim i sportskim igrama. One pomažu razvijanju drugarstva, kolektivnog duha i navika u kulturnom provođenju slobodnog vremena. Nadalje, one doprinose da se vojnici aktivno odmire od prepodnevni napore, psihički osveže i pripreme za zadatke koji ih očekuju narednog dana.

Ali vannastavne aktivnosti ne mogu postići svoje ciljeve ako ne doprinose, posredno ili neposredno, uspešnijem savlađivanju programa vojnostručne obuke, nastave političkog obrazovanja vaspitanja i bezbednosti, ne pomažu da se steknu nova znanja, pozitivne navike i shvatanja, ne podstaknu želje da se nešto više sazna i nauči, ne unesu vedrina i razonoda u svakodnevni život vojnika.

Vannastavne aktivnosti su deo vaspitanja i obuke vojnika i imaju raznovrsne sadržaje, u skladu sa raznovrsnim potrebama i mogućnostima jedinica. Da bi odgovorile svojim ciljevima, prilikom njihovog organizovanja i sprovođenja treba polaziti od principa idejne usmerenosti, svesnosti i aktivnosti, raznovrsnosti, organizovanosti i dobrovoljnosti. O ovim principima se uglavnom i govori u pomenutom napisu majora Kneževića, sem što bi kod principa dobrovoljnosti, koji autor tretira kao fakultativnost kombinovanu sa obaveznošću, s obzirom da postoje različita shvatanja, trebalo još ukazati i na neke pojave iz prakse.

Različita shvatanja dobrovoljnosti. Smisao ovog zahteva jeste u tome da se vojniku, polazeći od njegovih sklonosti i želja, omogući da se dobrovoljno opredeli za jedan od više sadržaja ove delatnosti. Međutim, jedan deo starešina još različito shvata pojam dobrovoljnosti u vannastavnim aktivnostima. Karakteristična su dva shvatanja, koja su, po svojim posledicama, podjednako štetna.

Po jednima, dobrovoljnost je u tome što se vojnik može opredeliti za neku aktivnost, a i ne mora, jer, ako takav vojnik time ne bi zadovoljio svoje želje i sklonosti, već izrazio želju za nečim što u toj jedinici nije moguće organizovati, on ne bi trebalo da se uključi u neke druge aktivnosti. To bi, praktično, dovelo do toga da u slobodno vreme ostane prepušten sam sebi. Ako, na primer, takav vojnik izrazi želju da se bavi vajanjem, a jedinica za to nema materijalnih i tehničkih uslova, niko ne bi po ovom shvatanju smeo da ga privoli za rad u nekoj drugoj sekciji, jer bi se, navodno, time ogrešio o zahtev pune dobrovoljnosti.

Drugo shvatanje potpuno se razlikuje od prethodnog. Starešine koje su njegove pristalice, dobrovoljnost gotovo potpuno isključuju i njihovi vojnici se obavezno »opredeljuju« za učešće u jednoj od vannastavnih aktivnosti ne po svojim sklonostima i željama, već po planovima komande i odbora za taj rad. Pobornici takvog shvatanja »dobrovoljnosti« tumače ovakav način rada potrebom za disciplinom i masovnošću.

Nije lako naći najsrećnije i najbolje rešenje. Neujednačena predznanja i navike vojnika, kao i još prilično skromne materijalnotehničke mogućnosti jedinica, čine ovo pitanje još složenijim. Međutim, praksa u jedinicama već pokazuje izvestan put, a i to da kad se komande potrudu, mogu naći rešenje i za ovaj problem. Tako, na primer, neke jedinice titovoužičkog garnizona pre dolaska mladih vojnika izvršile su pripreme u kojima su, pored starešina i vojničkih kolektiva, učestvovala i organizacije Saveza komunista. Sa novim vojnicima su održani četni sastanci na kojima je objašnjen smisao vannastavnih aktivnosti i koristi koje od nje ima svaki pojedinac. Nakon toga, novi drugovi su upoznati sa svim sadržajima aktivnosti koje organizuje vojnički klub preko svojih sekcija. I tek tada su se vojnici sami opredeljivali za rad u jednoj od postojećih sekcija.

Dešavalo se međutim, naročito kod onih vojnika koji nisu imali navika za taj rad, da se neki novi drugovi nisu mogli sami odlučiti u kojoj bi sekciji radili. Tu su im pomogle starešine. One su, na osnovu izraženih želja, preporučivale takvim vojnicima pojedine sadržaje. Nakon mesec-dva, kad su stekli navike za ovu vrstu delatnosti i više ispoljili svoje sklonosti, pružila im se mogućnost da se sami ponovo opredele i za neku drugu aktivnost, za koju imaju smisla. Onim, pak, vojnicima koji su izrazili želju i pokazali sklonosti za rad u više sekcija, to je omogućeno, s tim što jedna sekcija ostaje »matična«, tj. ona u kojoj će najviše raditi.

Kad je, dakle, reč o sprovođenju zahteva dobrovoljnosti u opredeljenju za jedan od sadržaja vannastavne aktivnosti, praksa pokazuje da je to moguće ostvariti. Jedino što u takvom načinu uključivanja ima, donekle, elemenata obaveznosti, to je da se svaki vojnik mora opredeliti za jednu od postojećih sekcija, kojih, u nekim jedinicama ima i do dvadeset. Ali, to je i razumljivo kad se ima u vidu zašto je vojnik došao u armiju.

Vremenom, kad vojnici steknu naviku za ovu vrstu delatnosti i sami oseću korist od učešća u vannastavnim aktivnostima, ta obaveznost pre-

rasta u dobrovoljnost, na koju ne bi bilo svrsishodno čekati da dođe sama po sebi.

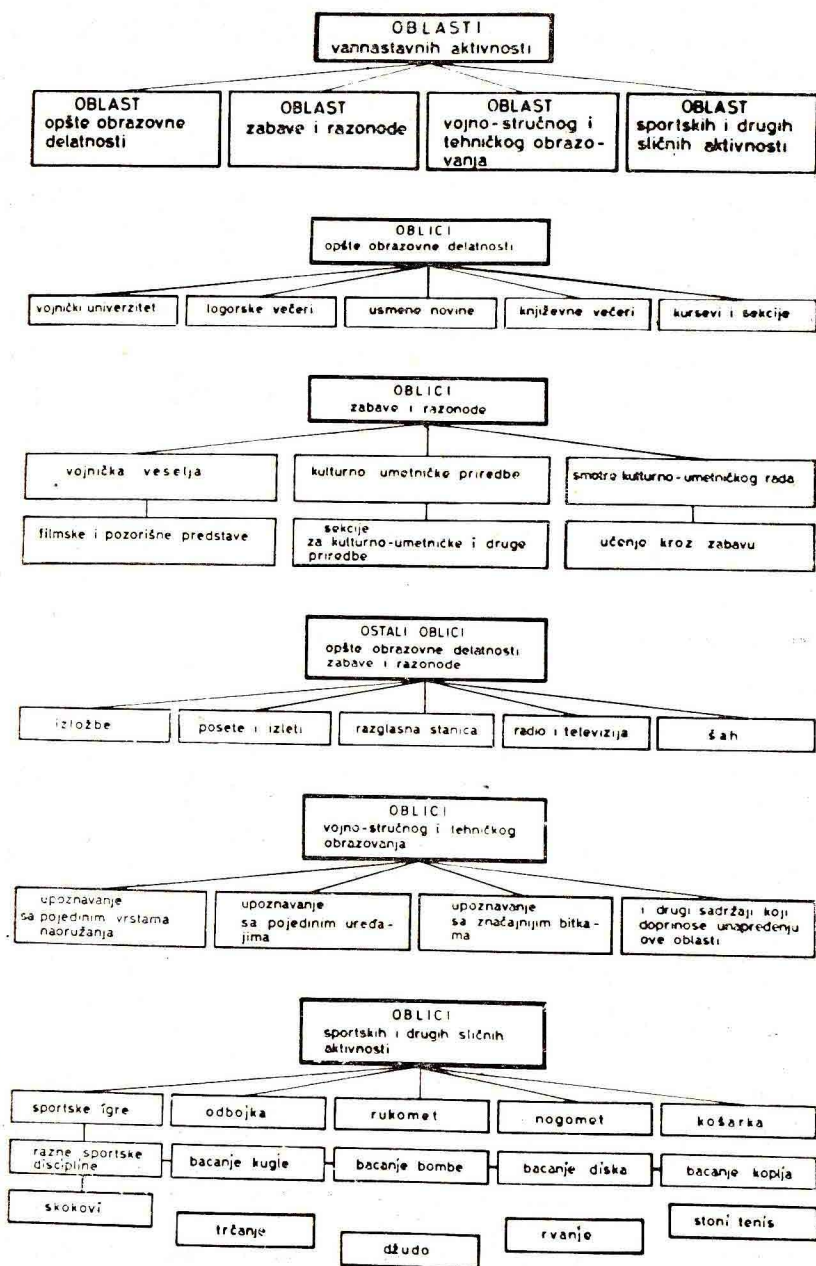
Sadržaji vannastavnih aktivnosti. Sadržaji ovih aktivnosti mogu i treba da budu što raznovrsniji, kako bi u njima mogle biti zadovoljene želje što većeg broja vojnika. Ako bi ih grupisali po oblastima, a ove po oblicima, onda bi to grafički prikazano izgledalo kao na šemi br. 1. No, pri tome treba imati u vidu da su pojedini oblici međusobno povezani, da se prožimaju i da čine jedinstvo, radi čega ne može biti stroge granice, niti se može reći šta isključivo spada u jedan od prikazanih oblika. Tako, na primer, kulturno-umetničke priredbe spadaju istovremeno u opšte-obrazovne delatnosti i u oblik zabave i razonode, mada su prikazane kao oblik zabave i razonode.

Iz ovako uslovno uzete i proizvoljno date šeme vidi se da svaka od prikazanih oblasti ima niz svojih oblika, kojih može biti više ili manje, zavisno od konkretnih mogućnosti i ispoljene inicijative onih koji su odgovorni za organizaciju i izvođenje ove delatnosti u jedinicama. Tako, na primer, iz vojnostručnog i tehničkog obrazovanja vojnici mogu da se bolje upoznaju sa ratnom tehnikom, pojedinim vrstama naoružanja, njihovim nastankom, osobinama i usavršavanjem; značajnijim bitkama iz naše dalje i bliže istorijske prošlosti; pojedinim tehničkim uređajima, načinom njihovog rada, upotrebe i slično. Pri tome bi trebalo voditi računa da se vreme predviđeno za tu aktivnost ne bi koristilo za obradu tema iz programa vojnostručne nastave ili za druge stvari.

Iskustva mnogih jedinica pokazuju da je najveći odziv za rad u sekciji motoristike, radio-žičnih uređaja i drugih tehničkih sredstava kojim raspolazu određene jedinice. Nije potrebno posebno isticati doprinos ovako organizovane aktivnosti savlađivanju programa vojnostručne nastave i podizanju tehničke kulture vojnika. Ovde su istaknute samo neke mogućnosti koje leže u ovoj oblasti, a njihovo izučavanje kroz praksu omogućuje iznalaženje novih i raznovrsnih mogućnosti. Kako u oblicima ostalih oblasti iz ove delatnosti ima dosta bogatog iskustva, to se na njih nećemo posebno osvrutati. Bilo bi interesantno detaljnije ih razmotriti, ali to prevazilazi okvire ovog napisa.

Navedeni oblici vannastavnih aktivnosti ostvaruju se preko mnogih sekcija navedenih u šemi br. 2 na str. 91.

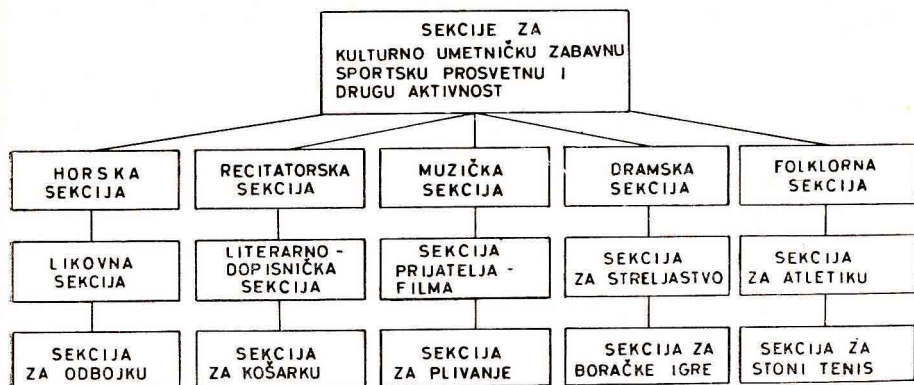
Postavlja se pitanje da li je u praksi moguće ostvariti ovako razgrnate oblike i sekcije. To, svakako, treba uzeti kao mogućnost, a da li će one i koliko moći da se ostvare, zavisi od mogućnosti određene jedinice, kao i od angažovanja onih faktora koji su najodgovorniji za organizaciju ove delatnosti. Kod toga je praksa dosta neujednačena. Tako na primer, u jednoj jedinici sarajevskog garnizona, vannastavne aktivnosti organizovane su tako što se jedan dan u sedmici koristi za rad sekcija, jedan za predavanje iz raznih oblasti opšte-obrazovne delatnosti, jedan dan za sportske i druge slične aktivnosti. U ovoj jedinici najuspešnije rade sek-

Sema 1.

cije, zahvaljujući pored ostalog, i tome što njima rukovode mlade starešine koje za tu aktivnost imaju smisla i volje.

U praksi, neke starešine još uvek nisu ubeđene u korisnost ove aktivnosti u ostvarenju plana i programa obuke, kao i celokupnog rada na moralno-političkom vaspitanju vojnika. Otuda oni i smatraju da je organizacija i sprovođenje ovih aktivnosti dužnost načelnika vojničkog kluba, vojnika i mlađih starešina okupljenih u odboru za vannastavne aktivnosti. To je naravno pogrešno, jer bi kvalitet i rezultati, mogli biti mnogo veći uz bolje razumevanje i pomoć komandi i iskusnijih starešina.

Šema 2.

Za organizaciju i izvođenje ovih aktivnosti od velikog je značaja pomoć komande i organizacije Saveza komunista. Kad, na primer, komandant postavi zahtev da se u vojnostručnoj nastavi analiziraju i razmotre i vannastavne aktivnosti, kad se ova delatnost povremeno razmotri i u pukovskom komitetu i osnovnim organizacijama SKJ, mnogo je manje slabosti takozvane »subjektivne« prirode.

U jednoj jedinici su, na primer, za vannastavne aktivnosti određena 3 dana u sedmici. Jedno popodne se koristi za sportske aktivnosti, drugo za prikazivanje filmova i treće za rad u sekcijama, preko kojih se ostvaruju najraznovrsniji oblici opšteobrazovne i zabavne delatnosti. U jedinici je oformljeno deset sekcija koje okupljaju nekoliko stotina vojnika i podoficira-stažista. Posebno je zapaženo interesovanje vojnika za izučavanje motoristike, koja je u svojoj sekciji okupila oko 200 vojnika. Od pomenutog broja sekcija, po svojoj masovnosti posebno se ističu sekcije zdravstvenika, sekcija mladih poljoprivrednika i sekcija ekonomista. Pored sekcija za političko obrazovanje, uspešno radi i kurs za izučavanje istorije SKJ.

Ovako organizovane vannastavne aktivnosti, pored ostvarenja zadatka opšteg obrazovanja i psihološke rekreacije, znatno doprinose uspešnijem savlađivanju programa vojnostručne i nastave političkog obrazovanja i vaspitanja vojnika u jedinicama. Vannastavne aktivnosti u mnogim jedinicama već su našle svoje mesto. Zahvaljujući njihovoj raznovrsnosti, i prilagođenosti stvarnim željama vojnika, one okupljaju veliki broj voj-

nika u prostorijama kluba koji im pruža široke mogućnosti da nešto nauče, odmire se i rasonode.

U organizaciji i sprovođenju ovako postavljenih vannastavnih aktivnosti vojnika, treba računati na mogućnost neshvatanja potrebe većeg angažovanja vojnika, od strane nekih starešina, pa u neku ruku i izvesnog otpora da vojnici učestvuju u odlučivanju kojim će se delatnostima baviti u slobodnom vremenu. Starešine se teško oslobađaju navika da to slobodno popodnevno vreme ne iskoriste za teme i radnje koje su predviđene za prepodnevne časove i obavezne za sve vojnike. Ovo nameće potrebu da komanda i organizacija SKJ obezbede da se ove aktivnosti pravilno shvate i prema njima zauzmu jedinstveni stavovi.

Kapetan I klase
Vladimir NIKŠIĆ